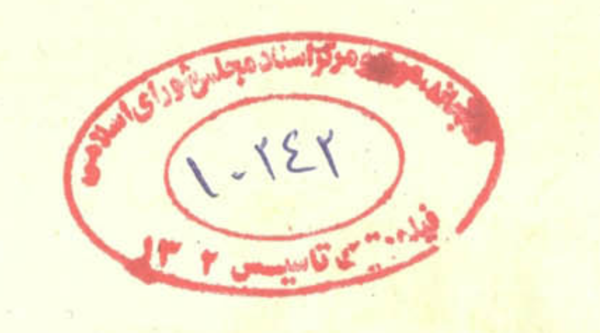

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی
۱-۲۴۲

بسم الله الرحمن الرحيم

زبعد حمد و توحید الهی

چنین گوید ابو نصر فراهی

حسو حانوه و حفص صاس و ملحرکة

الشمال النخل والدقیق تحرکت الشمال النخل الدقیق

کهی نصیان را بلیغا ز تعلم لغة عرب بغیته

میانتو با شعار فارسی چون خوش

امتحن شعر بر طبعهای موزون غریزه

و تعلم لغت کلید همه علمهاست پس

تمری از آن نظم یاد کردیم تا بی

تکلف یاد گیرند چون مجموع آن دویست

بلیست بیت آمد از نصاب صبیان

نام نهاده و بالله التوفیق و علیه التکلان

القطعة الاولی فی البحر المتقارب

بحر تقارب تقرب نمای

بدین وزن میزان طبع آزمای

فعولن فعولن فعولن فعول

چه گفتی بگو ایمه دلربای

اله است و الله و رحمن خدای

دلیلست و هادی و نوکه رهنمای

محمد ستوده امین استوده

بقرآن ثنا گفت ویرا خدای

صحابه است یاران و آل اهلبیت

لقا سلام و دیس باز انبیای

سما آسمان ارض غبرای زمین

محل

محل و مکان و مجال معاد ست

سقر دوزخ نار و آتش ولی

جه جنت بهشت آخرت آبسرای

ربیع شتا قیظ خریف وجه بری

نخذ العقب پاشنه جل پای

شفه لب لسان جه زبان فم دهان

ید و مجابست د حلقوم نای

فرس اسب و بغل استر و بعیر ...

لجین اشتر است و جبین چهره ای

رجل مرد و مرئه زن زوج جفت

غنی مالدار است و مسکین گدای

کران عود و بربط ترنم سرود

ولحن صنج است و مزمار نای

ثنات ست کار درغنا بجو بشنو

جو ینبوع چشمه است لآلی جمان

تعلم بیاموز و اعلم بدان

تفهم

تفهم بیاموز و دریاب ای

تکلم سخن گو تکرم بخشش

ترحم ببخشا و اسحق لیسای

هدی راستی کذب کذبه دروغ

عفیف محصور و ورع پارسای

بلد کوره را شهر دان شهر ماه

ذکر هوتر طاقت انطاق تای

ثمن چیز بها و بهار و ستی

تبوراست ویل وبود یل وای

عیون سوء چشم بلیدا ستکنو

بودلو غبی المئی تیز رای

حقیق جوهر ثمین و حری

سنا وارها کیرو اغذا یرای

غفر نا و هیصم جه هرماس شیر

صیصر نیمیر انف لیسرای

خرد را لقب لب نهیه ستحجر

ذکا وزکی

[illegible]

ذکا وزکی زیرکی عقل رای

القطعة الثانی فی بحر المجتث

زهی بکلشن جانها سرو روان

رخ تو در فلک دلبری مه تابان

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بلوی محنت و اینجه رنج و خوش مر جوان

ضیا و نور تبار و شنی انجم کران

فتی خفیف جوان سبک ثقیل گران

ذهب زر اسحق بها دهن وصلیم رنج

[illegible]

لجين سيم وزجاج آبگينه معدن كان

نحاس وصفر مس وروی آنگشت سب

حليت زيور وصفائح كران خيص ورزاد

خرآز وسيف وحسام عضب وصارم تيغ

مجن وجنه سپر تير وقوس كمان

عصا بلی و يلمجوش ادرع

وهق كمند وقلی نصل وصنا پيكان

هدف نشانه غرض هم خليه وهلبرست

وترزه آمد ومطرق تبرك صيدات

عجاج ونقع

عجاج ونقع قتام وهبا هيچ غبار

كلوم خستگی وهوت مرگ تون

حشا شنبی تاج جان عراضه اورد

قراضه ريزه زر برنج سو وحسيرنا

لغوب ولسب ونعوق است ووعدی

سواغ لاف ومنالست بالها بتان

صنم بت بصب ونصب طاغوت

وثنی بت وثنی بت پرست الميمان

جیب عود مناف و بالست ثلث باقی بیر

انبل و حاشیه حستو اشتر اجوان

القطعة الثانی من بحر الرمل است

ای نیازیکی میانت همچو مویی در کمر

غنچه از رشک دهانت همچو نیلوفر جگر

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

ضیق از تحریم ... اعوان

جیب ... نسیله ... انوار

نوب جامه رق ... اشه ... باده

عرض ... سقف ... خوان ... ملک

حسن خوبی قبح زشت و جاهل نادان

ذنب و سرطان ... سمع ... فارس موش

حیته مار و حوت ماهی طیر مرغ و بر

عین چشم انف بینی حاجب ابرو شعر موی

لهی مغز و شحم پیه اذن گوش ...

وسم و وسمه ترب خاک لوه ... کنز گنج

وسم و وسمه ترب خاک و کوه دو زن کنز گنج

دکان سیره کوپه سنکر کرب باد ر

هدنه صلح و حرب جنک و یوم روز و لیل شب

غیظ خشم و ضحک خنده خطا خواب نفبه

شارق شمس روکار یوح و ضیا آفتاب

سام تیر و عسجد عقیان زر و نضر زر

نیک صحبت قبله بوسه کاخ ... ست

وجه ... غرها سستو ... خجل

حفیظ کندم ... خز ناحم کوشت

اصلا نخ

اصلا نخ ضرع خو ن ... تخم و قطوف

لجه ... یم بحر دریا فغر تک

فیل پیل و بق پشه ظبی ... آهو

شط ... شاطی ... ساحل کنار

معیر ... بلخه ...

برنج جامه ... رقعه پاره ...

~~الطان ... و الطانه ...~~

... هجر و شیم ... خوی

عنب باران تلخ رب باد و دم مبلوك تو

خمع طیسی هسینه ما اوث سنق با نام کرك

فرض وعج نام حرما نیل لی مید انام نغد

دبره دان یلباره آهن کسره یلباره تا

جحوه دان یلباره آتش قلحه به ته یلباجکر

القطعة الرابع فی بحر المجتث

ز هجر اوت روی گل همیشه بهار

قد تو چمن سرو خوش رفتار

مفاعلن فعلن

[illegible]

مفاعلن فعلات مفاعلن فعلات

توحر حب شاید بحر دالی تکرار

فرس حنیر لم استیی بست در سنتار

چو ذیل دامن جامه اتکه سنغو در

بفتح ذال دامن او از یال و ذیل ایلت

قطات حبیب بسر اوبل ازار دحف

عتاد ساز جسیر یلز مام مهاد

مرینیه بلوحصر صورد شهر و بیقتی

چنانکه معرکه لشکر الحصی حصار

لبیب عاقل و غمر غبی سفافل کول

[illegible]

شفیق و یار مهرده رفیق صاحب یار

صحیفه نامه قلم خامه و سکین کارد

خیاط مخیط سوزن خیط رشته سم سوفار

حدیقه باغ و حسن خوب و خوخ شفتالود

سفرجل آبی تفاح سیب و رمان انار

کثیر بسیار و وافر تمام و ناقص کم

قلیل و نذر و یسیر اندک حساب شمار

احد یکی عشره ده مائه صد اثنان دو

ثلاث خمس

ثلاث خمس و پنج ست اربع چهار

ولیک سته و سبعه ثمانیه تسعه

شش است و هفت دگر هشت و نه الف هزار

چه بیست عشرین و تسعون نود از ان ثلاثین سی

چو اربعین چهل پنجاه تو خمسین دار

چو شصت ستین و هفتاد باز سبعین است

دگر ثمانین و تسعین نود الثمانون بدار

عقار و خمره و راح و مدام و قرقف می

لمحه دل او رفقا رس سوی صید شکار

غرب پوه است صنوبر خلاف نازو سید

جه نخل خرما و فرصا توت دیگر و حنا دو

جو طلح خمط در خنان خار مغیلان بست

جو اثل شوره گز نوشکر خار د کنار

تصا حست گز ننی جو د یک د تلو بست

ثغا نفست گز ننی کنار تو ... کنار

بطیخ خربزه ... شلغم باشد ...

لبشیر مرده

لبشیر نرده دهند همه جمع جمار فرا زو بین

عفو ... کلب گزنده جمل اشتر ما ستور بند

حزین ... فصل صیف تابستان ربیع بهار

شمامه عطر بوی ... بوی ... بوی دار ...

ثمر ... قصر ... در ... شما ... گلاب ...

ثمر لبا ده بود مال بر نهاده لبو

یلا سر حلس ... درخت ... عقار

رخلیص ...

ذلول رام و سن خفته و یقظ بیدار

عوام ثیب و کالم اغرب و سنو هردو بست

قرام پرده باریک و تکه سنه ازار

مراح جای شتر و بعض جای غنم

کناس دان و جار آن آهو گفتار

قصیم دان و حوزه معلف است آخورا

علیقه توبره و نشوا حجه نشخوار

القطعة الخامسة فی بحر المجتث

بزیر دم فرصت خواطر ای هنر پرور

ز بحر مجتث ملکن سفینه‌ها گهر

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بخوان ز بعد و این قطعه نصیب پدر

ربیب پسر زن و حمیم اخو پسر ابو

ولید طفل و نجار اتو والده ما

رحم قرابت و هنر اسو ختن

جنابجه صهر خسر طلی و ابت پدر

و بفتح خا و سکون … پدر زن و پدر داماد
و بفتح خا و سکون … یعنی زبان کار است

نکاست باک و جمع صهر تا خفی پنهان

جلی پدید نبی و رسول پیغمبر

ملک فرشته فلک چرخ و مشتری برجیس

شهاب و کوکب دری و نجم چه اختر

فلق سفیدی شفق بود و رمل اسب

زبانیه ختر بنت و داد اسپرن اختر

حمل بره بقر و ثور و کاو گاو حبس

مراره زهره طحال و کبد سپرز جگر

بیجه خوک

بلیغ دو روی اسلام امام بلبس بسط

میانه وسط میانجی ...

علاقه بستن انقطاع گسیخ نفخ دم

نفاذ دم ومحنت تیشه حصن و باسی

نشو ابر دست کرنجیه بازار حلحال

وشاح عقد حمایل عاتق تاج افسر

دو مکشتنی دوم اضیر لبسی

نقیض و الحرزی اخراست دکر

قمیص کرته و پاشمق قبا نیمه دکو

تصيف همچو حمامست راو مقنعه معجر

اجاج و تلخ تفح بيمزه مالح شور

فراطغ و ذميلت صفصف و پر کير

لهب شراره خوت بود مارج شواظ

زبانه فهمچه انگشت مادخا گستر

عجين خمير و دقيق آرد انخاله سبوس

ادام نانخورش قند و سکر است شکر

حرام تنگ و تيغ ياردم لجام لکام

عنان دوال

عنان دوالی منطق نطاق کمر

رکار صوکنیز بود کنج و صرفی صرف

ستوفه سینه و حقوی تهی آهنکر

شفا جرف لب و اودها افتاده

جهه جبه و حقه شطر اسوجه است و بقلبش

بلیم انک و ذریعه وسیله رحله ریک

نحیف بیله شیحی شناس و مجره مخیط

القطعة السادسة في بحر الرمل

ای که چشمم سوخت از مستی دل و عقلم ربود

بر زبانم نیست [illegible] جز ذکر لبت گفت و شنود

فاعلات فاعلات فاعلات فاعلات

چونکه دانستی که ابحر در ملشش گوی رود

فخ و فح [illegible] سفیه [illegible] خود

چون عنب انگور [illegible] بیگری رود

اصفر و فاقع [illegible] نسبت احمر و فاسح

هست اخضر سبز واضح نون و ازرق کبود

جنود او صحر

چون او صحر [illegible] جلمد سنگ

هست حصبا سنگ ریزه ماء و آب رود

جود فیض

جود بخشش جوده نیکی جوده تک

وعظ و [illegible] بخت [illegible] بماند

غنی در [illegible] بالست [illegible]

چون غنا دانی [illegible]

[illegible] طمع امید

[illegible] جان [illegible]

ها و هی [illegible] جهنم [illegible] عشاق

دود کرم و فخ نخاس و جا جوم بود

القطعة السابعة في بحر المجتث

چو دل ز پرده عشا بر کشد آهنگ

بحر مجتث بخوان غزل بنغمه چنگ

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلات

بگوی تا شود علم و دانش فرهنگ

سعال و سرفه شتا ابشدر نک

قصیر کوته و واسع فراخ و ضیق تنگ

هلال ماه

هلال ماه نو است و قمر مه قمرا

شعاع او زهر و صبح جبه شکوفه رنگ

اشنج شلسته شرصه لحیه لثة فرع کل

اشل و اقطع اصطع سید دانی اعرج لنگ

قتیل کشته و عظم استخوان ضبع کفتار

چو فهد یوز و نمر ببر دان و خرس پلنگ

غراب زاغ و هزار و عندلیب را است

ولی حمامه و کرکی کبوتر است کلنگ

جلاجل حض قشیب بدیع ناف ... شتر بحیر همچو جنید کمان مثال سنگ

قصب نی آمد مطر تحریر زاغیه عزد

چنانکه ثعبان و شلح اژدها نهنگ

چو طابه طیبه یثرب مدینه ام قری

چو بکه مکه شناسی و صفا و مروه دو سنگ

فقاهه داکانی بیشه جمع طشق

ذلیل خادر و غیر زار جنب و جصد اهنگ

القطعة الثامنة في بحر المتقارب

زشرم ختلاله را خوشنده دل

زرشک قیرت سو ها بای در گل

ها فعولن فعولن

فعولن فعولن فعولن فعول

تقارب زمین کرد دیده حاصل

تراب و رغام سرخاک و طین گل

وطن جا مکه کرام و ربیع منزل

ده اسنق در تاختن هر یکی را

بترتیب نامست روشن نه مشکل

مجلی مصلی و تالی ... مسلی

چو مرتاح و عاطف خطی و مؤمل

لطیم و سکیت ار بجا مرحی قی

فؤادست قلب جناحشا دل

برین ده دوی دیگر الحاملین

بلی هست قاشو ودیگر جبه مشکل

حصا اسب باشد و حجر ضرش

بود مهر کره شتر بچه قرمل

لی خشت سام او اخر بچه

عسر صنو اتان عو بصو امشکل

القطعه التاسع فی بحر تقارب

ایا عارضت در خزر شک تشد ما

کرت در تقارب

کرت در تقارب بود اشتباه

فعولن فعولن فعولن فعول

بخوان خویش تو این بزه حکمه

ثمر میوه حب دانه وتبن کاه

طریق سبیل وصراط ست راه

صبی کودک شیخ پیر ولفتی

دم جند جیش اعسکر سپاه

غدو و مسا بامداد و شام

عشا وقت خفتن قلنسو کلاه

غد و امس عکسش فردا و دی

جواب ضد سفید است و اسود سیاه

ذنوب است جرم و سجل است دلو

رحی است جب و بئر و طلبیست جاه

ابن مرر لفظ بمعنی جا است

حجا حجر و لب عقل و نهیه خرد

بگو بعض عقل بلغ لا لعز عقب و مهنه تجرب

خطا جرم و ذنب است و عصیان گناه

حطب هیزم است و ضرام حصب

قز و زینه عسب و کلاه دای
کلاه

مناصی و مخاطبای بلنختی

ملاذ و معاذ است

ملاذ و معاذ است ملجا پناه
حاکم

حکم داوری حکیم حکیم است و

ولی بتینه هجو شاهد گواه

ذهاب و مجی رفتن و آمدن

سیاحت بلکنتی سباحت شناه

قنیده جلیده ظنبه ربعی

رزن و نعلع شوهر دنبه کلاه

القطعة العاشرة فی بحر الخفیف

مدموزان فاب لقا

وزن بحر خفیف جستارما

خوشتر از بحرهاست بحر خفیف

اصل او وزن مثنوی لطیف

فاعلات مفاعلن فعلن گفتم اینست خوان توان بملو

کل شیئ من الظریف ظریف

من و عن از الی تا نحن نحنا انا و انما ما

ای کو کیف چون ام وا و یا

فی درست و علی بر و لکن لیکن

~~نحن ما انما و انما مسا~~

ان لو گر حتی لحد لا نه

اینما همچو حیثما هر جا

انا چون انتی و انتی من

ما چه چیست من که وضع با

فلس حبّه بلی بلی و لعب زلس

لی مرا و لی مرا لنا ما را

صه مگو مه مکن دع و ذر هما

لم و لما نه و هلم بیاه

غیر و حرف ظهر کذا ایضا نیز

ربّه و ربّما و رب بسا

انتم کم شما و ذا ای مرد

انت تو انتِ زن و لی شما

منذ و مذ و ازان زمان باز نست

ثم انجا و هیهنا اینجا

ذی هذی و هذه این زن

مرد را ذا و ذوست با هذا

مرد صحی رفت و سقم قبح

طرفه زیبا قبیح نا زیبا

مهلا آهسته باش و واها خوش

قلما اندکی و بخ نیکا

القطعة العاشرة في بحر المجتث ومضى ذكره

زهی بپای

زهی بپای تو خوبان نهاده روی نیاز

قدحه سرو تو عشاق را عمر دراز

مفاعلن فعلات مفاعلن فعلات

بگوی حجت خوش خوان تو در مقام حجاج

رجا امید کرم آنست سوخ و خجوان

روا الحی بصفت عدل صوت جرس او

حضیض غائر و غور است هجل و هده

لیقاع ربوه و تلاست نجو و هضبه فراز

طعام خورش بنی و فخا از بپه ملح نمک

اثر بریح مرض شوب باقو لا قاز

قصید مفز سطبر ادلر مفز شرک

قدید قاق وسمین فربه وطویل دراز

مخبض دوغ ولعن پنیر کرمیه کشنیز

کراع پاچه جبن وبصل پنیر پیاز

سمید ودرمک نان سفید خل سرکه

زعفر کرده وبداسه واسنو اغاز

قطع داذ رمه جدی عناق بزغاله

چنانکه معز بز وطلیق تلسو نهان

ابو الملیح جکاوک وقبره نام

چو لنسر کرکس و صقر چرخ و باز چون

صفیر حوتن ببا ری طاط بلبل خنک

حوید وتیز وسن جنصسا ومقطع

تکرعست صنوا بست وغمام

نیه قبله بود کعبه چو صلواه نماز

عطاس عطسه و عجوه لاغری خامخوره

حیان هاغ و هوا بید السحب تا ز

علانیه علنی و حجاب شکاره بو

[illegible]

ضمیر فکر چه اندیشه بشر و بحوی راز

دنیم سن دوغی یتین هم بچی بشرم

رسیل هم ره و لعل و زن و یخجام هم راز

کلیم هم سخن اسحر و یفهم بیلیشه

قرین ندیم بد همدم و شریک ابناد

اکیل هم خور و هم کاسه و سمی همنام

دقیق یار موافق عشیر جیهستان القطعه الاقدس

رهی کشیده زابرویمانو شمشیر

چاخنداک تو ایلبسنه پیرنو

مفاعلن

[illegible]

مفاعلن فعلاتن مفاعلن فعلاتن

بکری مجنت وادجهل اسر ابر

سنجر صره جوست و کتانه جف عنبر

مبارز و بطل [illegible]

غضنفر و اسد لیث حارث دلها

هزبر و قسوره حیدر و اشجع شیر

[illegible]

رقاد هجعت خفتن سبات بیخوابی

[illegible] شخول و بانلق وصانح سخی سنجق

حدب چو اسب بجوه ربوه بالادا

جبا نکه صاع و صلوب جدو باشنو زیر

عوج کجی حیف بی کناه امت ملت

حبا درم و اجازه عدد عد فاعلو

القصیدة الاخری

ای قامت سرو و ای رخت ماه تمام

ساز دیجر ملی بار بکر بسیر مقام

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلات

همچو بلبل نعره ان ابن ابن قطعه ... شام

قرم غط ریف ... نطل سیوی ... ایسو هام

مهر است و دصره ... نام

عقوه ساحت ... نعل کرد

جنب پهلو جار همسایه ... سطح بام

اون رنگ ... باد غنی

... خواب ... کام

لغت شلغم

لغت شلغم ثقل ... زرع کشت ریع دخل

[illegible]

دنه مسکه دهن ... لثیم

لون گونه قطعه کاسه ... کاسی جام

... کام

خور خ صوف ...

ادمی انسان ...

احر ... [illegible]

سقم بیماری ...

قبح و دم ...

اصبع انکشت ... ابهام انکشت ...

باز سبا به اوسطی بنظر مختصر تمام

حتی وا بابت انجی وفتی یعنی دا زو شب

عروه بکیو بام و داد و جمیز و صبح و شام

عام چو لحجه سال اسبوع هفته شهر ماه

این الفاظ متن از لغت عربی است

سبت شنبه جمعه ادینه صبا بای دام

چون احد یکشنبه اثنین و ثلث اربعا

هست دوشنبه سه چهارشنبه

پنجشنبه خمیس و سنه سال تمام

بضع از سه تا به نه فرد و هم نانام

ظل و جنین توم با ران شبا باد هست

جنت الماوی فردوس بهشت دار سلام

گل غنچه

گل غنچه نشرم دهنت در سبز است

وا زکرد دهنت دامن گل پرعطر است

مفعول مفاعلن فعلن

اخرب هزج است اگر تو را اوزانش

بصم عتب زینب چهار دم قوا

اینها همه چیست زوجهای شریک است

نه جفت نبی که یاک بود

نه زوجه نبی عایشه نه خدیجه محترمه

با ام حبیبه حفصه بود و زینب

دختر ابو سفیان میمونه صفیه سوده ام السلمه

فرزند نبی قاسم و ابراهیم است

لبی طیب طاهر از سر تعظیم است

عبدالله و طیب و طاهر

یا فاطمه و رقیه ام کلثوم

زینب ستم ار تو رسد عظیم است

جوب بر بسم از مضارع خر جستو را

تقطیع او چنین کی تو حال در بیمان

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات

ای تیره از جمال تو خورشید آسمان

مولی دوازده نبی و ایکی نبه

دیگر مضاله انکه بر سحر نه جهت

تو باذ و بلوغ صالح و مقدم لسان زبده

لو واقع ضمیره کبلیسه مو بهیه

تو زوج وانفال موقع میدان

بالم بکنی

بالم بکنی و زلزلة اهرا همان

ینبح اول قد سمع رعد وحدید

نتح ولیس ربلیشی و نفره رحمن

زخیبر ستد مصطفی هفت قلعه

خدالیق بجاد لیحا مللا

کتیبه بد و ناعم جهر شحانکه

موسی و نظ ط و سطح و سلام

ته خشنی و لا تدع غاست و لعبانی

جدری و محمد و حکاک

ناصحی رخوه کاسه صاعط

مزمن مدین شکنند نشرده

و نه مفتح کز او عرض شود چاک

صفات و ثقیل و تاب تاب نار

وان مثلی که اوست اصل هلاک

چو از بحر هزج ختم شود دل

شود اساس نجات نهایت حاصل

مفاعیلن مفاعیلن فعول

چنین تقطیع کردی شعر کامل

ز دولت بخت تو کامران و اسباب نکه

نشاط آن کرو بنشان و یار ریاست

خبر این بزم در اب ایلول

نا هوار مستکه انف باکال

هزج

زمجی زمکی دنبد مرغ شوی زبان

هزج ار که تمام ارکان همی خواهی نه و ملکزد

بلی اینو بزاد و با زحاف بسقطه ابازیر

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

زهی با فر یزد انی همی جاماد شمع

ز فر وصد دمی بجمیر بلکن شتی ارد دی بهشت

بماند خوددار و تیزد انکه که در حامد همی

لبوا ز ستهر بو وصهر ما تا اذر ودی

نیفزاید

که بر بهمیتر ز اسفندار ماهی

مو نیخه وتفر و بلنک خر کوشی شمار

سال نهنگ و

وانکاه باسه کوسفند احسا

حمد و نوریع وسک خوکی اخر کار

انه محرم جو کذشتی که بود ماه صفر

دو ربیع دو جمادی زپی یکدیگر

رجب است از پی شعبان رمضان شوال

لپی بنی القعده و ذی حجه بکن نیک نظر

فی بروج

زانکها دو نجم کنان نصرتی برابر پند

حمله در تسبیح و در تهلیل حق لاهوت

حمل ثور جوزا سرطان اسد

سنبله میزان و عقرب قوس و جدی دلو حوت

حمل

حمل و عقرب است با بهرام

قوس و حوت است مشتری را دام

ثور و میزان زهره خانه است

زحل راست جدی و دلو مقام

تیر جوزا و خوشه ماه سرطان

خور را خانه با شیر مدام

روز کی گفتم از نجوم تو را

فی ذکر الکواکب السبعة تا بیاموزی نیک تمام تمام

افرینند برج و ملک

زانکه هفت اختر و برج و فلک

بر یکی ماه و بر دوم تیر است

باز ناهید و بر سیم مهر است

شمس بر چرخ چارمست مدام

همچو بر چرخ پنجمین بهرام

ششمین چرخ مشتری را دان

هفتمین است منزل کیوان

باز هشتم که ثابتاست در آن

نهمی اطلس است آنکه جمله در اوست

هفت کوکب که هست در عالم

گاه از ایشان نظام و گاه خلل

تمام است

قمر است و عطارد و زهره

شمس و مریخ و مشتری است و زحل

کواکب مه بر برج ناهید و دان

چو خورشید و بهرام و برجیس و کیوان

ثم توقف الشمس فی کل البروج

خر بخزانسی و دو سی و یکی است

اقی در جوزا و در حمل و ثور و سنبله ... و بلش

۳۱ ۳۱ ۳۱ ۳۱ سرطان ۳۱ سنبله ۳۱

دلو و میزان و حوت و عقرب سی

۳۰ ۳۰ ۳۰ ۳۰

تثلیث و تسدیس و تربیع ... و بلش

۲۹ ۲۹

یکان شما ز ...

چنانکه از ... عشر عشر با سعفص

ولیک از قرشت صد شما تا ضظغ

دل انحره حمل کن تمام مستخلص انفی شرف شمس

لالی و لالی لب الالالب شش سمت ست

للکط و کط لی سنهوه ... سرطان اسد سنبله

میزان عقرب قوس جدی

هر چه از ماه شد مثنا کن

فی بیان القمر و سیرها فی البروج

پنج دیگر فزای بر سر آن

لیس همی پنج از ان منزل شمس

لیک بجی جای ماه بدان

هر چه کمتر ز پنج می ماند

ضرب در شش کن و د بر پنج میدان

صفت الحسن

ده نام لازم امد و تا خوب بند

هر نام را ان خطیب در چیز

خورد و کلان

خورد و کلان کرد و بلند و دراز باز

باریک و تنگ و سرخ و سفید و سیاه و

لیستی خلاف و بعد و سه سال

شود عود از نقوه حمل عاطل

... ز بار گران بایند

اشعر و عمر و حمیر و کهلان

پدر قبیله ...

مرقا انمار و عامله سبا است

حمله مادات دو بیت منظوم امد

حسین

لشنوا عسو لصر نظام الملک مولانا

شرط و تفسیر و تعجب مدت و نفی و خبر

مصدر محض و صله تفخیم و استفهام و

هشت حرف است انکه ان فارسی بود همی

تا نیا موزی نباشد ان ... معنی ها

بشنو اکنون تا که اسم آن حروف یاد گیر

تا و صاد و ضاد و طا و ظا و عین و قاف

نه فلک مستوی الحجم او در کشتی

اختلاف وزن دارد هر یکی بی اشتباه

در لگن زینت عالم اسب دهن از زر

فضه نحا آهن یکی مس شبه صفر ما

٢ ٧ ٢ ٥ ٤ …

نام های چهارده معصوم در بیت

گفته خواهم تا بماند یادگار اندر زمین

مصطفی و مرتضی سبط علی

جعفر و موسی و هر ایک تک حسن

ده و چهار جنت هفتاد و یک ده دم بیما

شش آن با مخالف مس ساینک

چهار پشتی

چهل و ششتی آزار زیرکی و ششما

ذهب صحاست و بیخه و ناهی حیل

القطعة الاخری فی بحر هزج

برنج روی چاست بجست نقره و نحو ما

زهی بیت نحوی کل دها فتحه خنوا

قدمت سرو روان و الحق نخل باغ

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

بدان بحر هزج ابو نحو نقطه

لنقش شانه معی رو عضد باز و لسیر اسا

زحجه ملکی دنبه مرغ و شوی مربان

صنم کرعق یکم لنکی عرج لنلی یله کولی

اعلم و عالم علام و دانا و اسی برمان

سحاف عا ...

[illegible]

حیا و وابل دو سمی و دیمه و مطر باران

ربیع اسم بهار آمد خریف اسم خزان انکه

شتاء و صیف بی شبهه زمستان است و تابستان

سبو ت
عدو و خصم دشمن را هوا و جو ...

سجن
وثاق و نکل بند آمد حصن و سجن زندان

حیب ه
ابی سرکش بطی کاهل طری تازه جنی

تابان
خجر سوا حفی ناکس ضیاء لامع بهی

بلغ صحبه راکس زند — لغت انهی
سغب غربت و طوی و جوع مصدرها و

بلی نقبا دیم فرنا طیبا نسیم ...

عنین ناله
کلف عشق و صلف لاف و نسه سال و — [illegible]

تقی و متقی پرهیزکار و عبقری نیکو

نعی بیم پرهیز کردن و جمع او اتقیا لند

[illegible]

حذر خاشع فزع خائف و هایل و جل ترسان

حیران
سفن سوها الکمه تیره خوز خیره ست ...

وتد میخ و اصبع ... والم درد و جوی سوز

اوظیلنو دولدار و تیق بوخو طلق گریبان

خصر باد شتم سخین گرم و حزین غمگین

[illegible]
بعز فرح شادی و مسرت و اوخجله فرح شادان

[illegible]
صغر خوردی کبر بزرگی ظلوکاین سمح ...

ذنب دنب و لعب بازی طلب جستن حرب و یران

غنا قوت و سنا رفعت جلا نقی بکا گریه

صغب افعال
حلف میل و حقد ... و صیاب

حباب ... غیظ ... ایک و شی

[illegible]

زبد کفک سنین قحط و لشت خر اسان

تنوقه مهمه قیفا فلات و سبسب و بید

جیحون بحر باجرم سکستان زابد

لغز احجیه چیستان داد سمر اسطوره افسانه

قله هو کو کره کوبست مجن صولجان چوکان زابد

۲ بحر هزج

القطعه الاخر

بحر جزء الرکمام ارکان خواهی در سخن

بی هیچ شک تقطیع لیک سمت نه لکن

مستفعلن مستفعلن مستفعلن مستفعلن

هر صفحه نه فوقش ازلر برخ کهن

طور جبل طود علم کوه هست حاسس پاسبان

طعم عسل و ادی ظرب ستهوا معا رایکان

میزان ترازو جمل بار و فخطاری بود

فلک سفینه جاریه کشتی شراع عشق بادبان

لوح وسکاک فی هوا ملاان بر دتهی خالی

شامخ بلند و قله سر معراج و سلم نردبان

جسم و شخص ظل صی با جثمان تن

تن دان هستی کون بودن روح نفسی جان

سنو قطخیط و هواس کلب سک

برغوث کیک و نمل ذره موجه عالم جهان

قلت کمی راحو شی بشرتی بد ملت

سوده سرخجه نوی کطت ببری دهب

لا ذع کداف بالغ رسا کل مخبر ان

ساعی نجا طایر پران ماضی بر اجا و درون

جمع و فریق و قوم و فرقه است معشر گروه

طالق بله شکوه کله همه گله راعی شبان

غی و ضلالت گمرهی بغض و دشمنی عداوت

تلقا جهت قرنوی تبیان بیان ایست نشان

صالح نکو طالح تبه کفه پله مدهن دبه

القطعة الاخری فی المضارع

مقول زبان السوء زنا عار ز محسنان

نو عبت از مضارع بازگیفای خرد

تقطیع او چو کردی کردد ترا مرتب

مفعول فاعلات مفاعیل فاعلات

ای مهرخ سیمین بر ای کلمه رخ شکرلب

میزاب ناودان و بذا نم شجر درخت

چون ملتجا پناه و ملک شه سریر تخت

کل جمیع

کل و جمیع و قاطبه جمله و همه

شطر است و نصف و نیمه و خوط و بعض لخت

فتا خیار و سلق چغندر

اقناع بود بنا و اثاث و متاع رخت

فیجن سدا قوم و فتد سیر و باد رنگ

دبا کدو قرع ترا و شد سخت

خدعه فریب صبر و شکیب و جمال زیب

دنی و لباس کسوه و جد و حظ بخت

سکر مستی و صحو بیداری

نصر و غوث و مظاهرت یاری

صبرم و مقر و صحّی متین محکم

مظلم و داج و مدلهم تاری

بست
ماه شب چهارده بدر لخشتی

فخت
هاله است دارسیاد جون افتاب

وهن و هی ست وثنی سستی لنک

بفتح واو بفتح واو بفتح واو و بسکون نیز این مطرع معنی سترا است

ذل و ذلت هوان و هن خواری

بضم ذال خواری بود

ابتهال و خراعت و تضرع

واستکانت تضرع و زاری

این بیت تمام معنی زاری را

قسم و حلف و یمین سوکند

هر سه بمعنی سوکند است

آدمی کویند

ذمی و اهل ذمه زنهاری

اورا

بمعنی امان باشد کافر از اهل اسلام زنهار خواسته

ی ن
یاس و حرمان و قنوط نومیدی

هر سه نومیدی

جون لقطه بطاله بی کاری

قردلبی قطاع سک ابی

حفه یلشه

[illegible]

حفه یلشه جرملی سزاواری

[illegible]

ذئب وقع است جزبه سکرنه

[illegible]

بد
قذف و فحش است شتم و سب و جو

زمرق خوشبوی عرف سبوی

مشک و مسک بوی تاری

ضرب و جلد است عضو حرف زدن

[illegible]

این جمله لفظ بمعنی زبان کشته

فاری
تن کلام ماخ هنی و بی

القطعة الاخرى

این از جو تعز زدن

وقود جوسی سنحر و علم فتی و فهم دانائی

بفتح جا

شهائی
عمار و حفظا ابو حی حی جیه

بضم عین

بفتح واو

ولستی
غسار و سکنت جوش و حقد و عیله در

سمر بجارد لغایت شهر این هم بمعنی در دل املا

خاتیم و مکاید کیلها فیلوله بی رائی

تره صغی ضغن لصحقد تحتی توی حد

قسیم و فاره ناقطا و فضه نو انای

رطب جرما تنوان خوشه چوب انخشه

نخیل و نخل جرما نخو سلا سنخ رما

جنین استو ولد بچه و نسل و نژاد

چو لهال امرد دو معلست و شنا و شنیب نا

قسی یکبار ه التی د اجکا نو الشد

هبوط است لیتی و صعود با لای

الحمت صوت حمه یلحی تعمت و حمیت

لسان کی عطاش فیلح و فصح رسول

ازصیل و شیوه و نحی لشکرده دان

فولاد انیت ضخش کفاش کفشگر

خین خو کرو صحیحی هلب کا سهوی

نستخن و قفتی کفشی نباحی نباحر

شکر است ... کسو ... و انهان

مهیل دها لشی و نهاتی ...

حصیه اخانیه آیه ها دا اشره نا

سغرح معالسی ... ما تا دمص

کابوس د اسکا صاغو نعلا

جانوم هم سنجد دو ... کا بیر ده دی

منهیج منهج و قصد ...

ورد ویشریمی عطی موینا بخور

بدع و بدیع و بدی نوا و فخم باف

ابن اریب لغة بمعنی زیرک و ابن الفاظ مترادفه

ادیب

دیریمی وادسعنی صنف ادب هنر

من قدیم الدر دکرتر

خل خلیل و حبیب حلم دوست

محمو ... صفتی مسحلحه

القطعه ... ازمل عنق ... ادهم ... بلنش

جعبه جفیره همچو قاضی کنایکیش

اعصاکرد بادق ... و شمال

باد خنوصی صباسی دوبیلش

... تت قطع فواد کباد هست

دارلبر دردل دردبیر ...

[illegible]

درد سر ... حلم و جرح و قرح لیش

مسمر ... نفش ... عم ... صرم جرم

باشو غری پسو ... نشتر ... طدان

انجل فراخ چشم و جو الکحل سیاه ملک

اشهل نو ملش چشم شمر حبین فراخ لیش

شمع موم و نفس ... نا سره حیله وسره

شادن و خشف و غزال ... آهو

نفید سوراخ و مخلد ... کردن

کلبتان ماش ... کلوب ... منشار

شیح وفنا ... هر ... بیر ... وزا

حزن بون شهله ... درد بلنس شهر

هست د

علوها لاسفل پستی دنبال دامن عصیر کوسک

جرم و ملیسان و اساهن اصل است مرقه

مقدم العین است اموق موق ماق ماو ماق

کنج چشم و موخرش دنبال هادل مسخرم

جون کوز لوز بادام اعجد خامد زین

چون سر طر اطست مالوده مسمن پروه

لبس نقث اعمال جح دان و رفث فحش و جماع

روث سرکین است لیکن فرث سرکین دره

همچو اکاف است ولیکن بردعه پالان خر

مقود افسار است و مخلاة المقر توبره

وحش و دشتی و فراغ عیر مسحل کوره

این مصرع تمام الم رکور چون آتان سد اند ماده جحش و تولب

القطعة الاولی

خارج تر جمی نج فرو علقومه جنجله

مشعله

داخل بود ونطوته ضوضا مشعله

دابوعه خر نرامد بطیخ خربزه

چون لعک کاک قرص کلیجه لبا فله

جفن جانب لبان و مارنج انشو وضح

طرها است او هری صهر و فلو باشد کره

هست منظر روی سر است جبل آلنه

همچو غسی سنک فهی دان ظلالة استره

تنقد جو خار است و حفا سنک

زحلوفه

بلادر سك ایه لوند

ضب سوسمار و ضفدع قورباغه دلو قوغه

جبهه چکادر و مفرق فرق و دماغ مغز

ام الدماغ مجاری مخ و جمجمه کله

طلق و مخاض درد زه عیال هشتن حمل

درز ایدن نوازن

ادق غرقی شی عجمه نقطه ایله

وضع ان بچه کیا خرچه شن بود عل وحق

بیق انکسوا عقوبه بیاب دقفا الحمله

مطبوخ پخته مجره فلکی قوس خوشی

القنینه دبکیانه و طنجیر پاتله

مرعج زه نجار مسحوق نگار کلیم

عاد بدل آمد سیاره قافله

نغ نحی ولیان نیز گویند

ملاح کشتیبان

ملاح کشتی بان و بقال نیز کشتی دان

القطع الاخر

مجداف مل کشتی چرخ و طبو خله

وجین و ملخص بو مختصر

سوی جز بغیم اری الى مکر

کأی کأی و کأی مکان

وکأی بمعنی کم اند رخبر

القطع الاخر

فرخ و فرطه نقله الحمقا

خفه حات فرد و منفرد تنها

مضمحلان او دخر کرما

دخیصه و برد و قرم بس ما

فرد کال دان و هند بان کشتی

اَرَح وطیبه وعیق لویا

این مصرع بمعنی ... ابیات

نغم وقو خنځو جار بیاو سبیخ سبیخ

دغم تحیقا نه دشت ... بسرا

عځ است وقو جو بیو سرب

این مصرع هم بمعنی ...

متل وکفواست وشبو وخهتا

ناسو وانسو وناسو ا دصیان

پدر و مادر ادم و حوا

مرطحا اشتر وکبز خر کوهان

تعلیان روبه وتعال بیا

خوا النکسو کنځ عالی مراتب

کسو اغنا تحدجو نکاتب

[illegible]

۳۹